

Рішення ЄСПЛ щодо повернення у власність держави майна підприємства оборонно-промислового комплексу – EKO-KOMUNENERGO, TOV v. Ukraine

Європейський суд з прав людини дійшов висновку, що **визнання недійсним права власності приватної компанії на нерухоме майно та його повернення у державну власність переслідувало легітимну мету забезпечення дотримання принципу верховенства права у сфері розпорядження майном підприємств оборонно-промислового комплексу**, а втручання у майнові права заявника не порушило справедливого балансу між суспільними та приватними інтересами.

За обставинами справи у 2006 році державне підприємство «Завод імені Малишева» передало частину належного йому нерухомого майна в іпотеку для забезпечення кредитних зобов'язань перед приватним банком. Перед укладенням іпотечного договору Міністерство промислової політики надало дозвіл на передачу майна в заставу, зазначивши, що воно не входить до складу цілісного майнового комплексу підприємства та не підпадає під заборону на приватизацію.

У зв'язку з невиконанням заводом кредитних зобов'язань у 2008 році майно було реалізовано в межах процедури звернення стягнення на предмет іпотеки. Того ж року ТОВ «Еко-Комуненерго» придбало це майно у банку за близько 30 млн грн, профінансувавши покупку за рахунок кредиту, отриманого від того ж банку.

У 2015 році прокурор, діючи в інтересах держави, звернувся до суду з позовом про визнання недійсними правочинів, пов'язаних із передачею майна у заставу та його подальшим відчуженням, а також про повернення спірного майна у власність держави. Позов було обґрунтовано тим, що майно належало підприємству, що працює в оборонній промисловості, яке відповідно до законодавства не підлягало приватизації.

Остаточне рішення у справі було ухвалено 27 вересня 2016 року, коли Вищий господарський суд України залишив у силі рішення судів нижчих інстанцій про задоволення позову прокурора проти компанії-заявника (ТОВ «Еко-Комуненерго») (рішення Господарського суду Харківської області від 14.09.2015 у справі №922/4070/15 (суддя Бринцев О.В.) та постанову Харківського апеляційного господарського суду від 04.07.2016).

Суди встановили, що майно підприємства, включеного до переліку об'єктів, які не підлягають приватизації, не могло бути предметом іпотеки та подальшого відчуження. Водночас суди визнали, що компанія-заявник була добросовісним набувачем майна, однак дійшли висновку про можливість його витребування на користь держави відповідно до положень цивільного законодавства.

Звертаючись до ЄСПЛ, компанія-заявник стверджувала, що позбавлення її права власності було незаконним і непропорційним (помилкове застосування судами ст. 388 Цивільного кодексу), оскільки не можна було вважати, що майно вийшло з володіння законного власника проти його волі, враховуючи, що передача майна в іпотеку відбувалася за погодженням державного органу (Міністерства промислової політики) та жодної компенсації за вилучене майно ТОВ «Еко-Комуненерго» не отримало.

Оцінюючи обставини справи, ЄСПЛ зазначив, що повернення майна було здійснене з метою забезпечення законності передачі активів одного з найбільших українських підприємств оборонно-промислового комплексу та, відповідно, переслідувало суспільно важливу мету.

Разом із тим Суд звернув увагу на особливості фінансових відносин між компанією-заявником та банком. Зокрема, придбання нерухомості було профінансовано за рахунок кредиту того ж банку, який продав майно. Надалі компанія-заявник не виконала свої кредитні зобов'язання, а національні суди зобов'язали її погасити заборгованість. Водночас рішення про стягнення боргу фактично залишилося невиконаним через відсутність у компанії коштів та майна.

ЄСПЛ також наголосив, що компанія-заявник не надала доказів здійснення будь-якої господарської діяльності на спірному об'єкті, інвестування коштів у його розвиток чи утримання, а також не довела, що зазнала реальних фінансових втрат унаслідок повернення майна державі.

За таких обставин Суд дійшов висновку, що компанія-заявник не продемонструвала наявності істотних негативних наслідків від втручання у її майнові права. Відсутність доказів фактичної шкоди стала ключовим фактором при оцінці дотримання принципу пропорційності.

З огляду на це ЄСПЛ визнав, що втручання держави не порушило справедливого балансу між суспільними інтересами та правом компанії на мирне володіння майном. Відтак заява була визнана явно необґрунтованою та оголошена неприйнятною.

Ознайомитися з офіційним текстом рішення ЕКО-KOMUNENERGO, TOV v. Ukraine можна на вебсайті ЄСПЛ:

[https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22fulltext%22:\[%22%2217880/17%22%22\],%22itemid%22:\[%22001-247700%22\]}.](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22fulltext%22:[%22%2217880/17%22%22],%22itemid%22:[%22001-247700%22]})

